

Henrik van der Westelaken komt in Den Dungen wonen (14^e eeuw)

In het artikel *Wie is de echte Van der Westelaken?* (in Het Griensvenneke **26** (2001), blz 33) maakte ik wat berekeningen over het nageslacht van Henrik van der Westelaken. Toen was me nog niets bekend over de herkomst van Henrik en zijn vrouw. Immers, de oudste vermelding is niet anders dan zijn naam

Henrik van Westerlaken in een cijnsboek van 1340.

In dit artikel is het onderwerp Henrik zelf, zijn vrouw en hun voorouders.

Toevallig vond ik in het Bosch' Protocol een akte die me aan het denken zette over Henrik.

Henricus filius quondam Zeberti van der Westerlake atque **Hilla eius soror**, necnon **Heylwigis filia quondam Henrici van der Westerlake** cum tutoribus hereditariam **pactionem** unius modii siliginis mensure de buscoducis et decem et septem lopinorum ordeï solvendam hereditarie purificationis ex omnibus illis hereditatibus quae hereditates quondam Henrico de Collenberch cum Hilla sua uxore filia quondam Henrici Roesmont mediante quadam divisione hereditaria cesserunt in partem et quae site sunt ad locum dictum *neijnsel* in loco dicto *guedendonc* excepta medietate quae ad dictum quondam Henricum de Collenberch spectabat in agro dicto *giben ecker* et quas hereditas[#] quondam Henricus de Collenberch, Everardo dicto Leeuken pro dicta pactione ad pactum donaverat, prout in litteris de rode dicitur contineri, hereditarie supportavit[%] **Johanni filio quondam Wolteri de Bakelaer** cum litteris et iuribus cum arrestadiis trium annorum eis de dicta pactione restantibus ut dicebant, promittentes cum tutoribus indivisi super omnia ratam servare et obligationem ex parte eorum deponere.
testes lu et jo datum xxix januarii

dictus Johannes dictam pactionem monuit de tribus annis
testes hels et jo datum prima februarii

dictus Johannes premissa supportavit Henrico, Hille et Heilwigi predictis cum litteris et iuribus, promittens super omnia ratam servare et obligationem ex parte sui deponere. testes

moet zijn: hereditates
% moet zijn supportaverunt

Henrik zoon van wijlen Zebert van der Westerlaken, en Hilla zijn zuster, en Heilwich dochter van wijlen Henrik van der Westerlaken, met voogden,

een **erfpacht** van 1 mud rog Bossche maat en 17 lopen gerst, te voldoen erfelijk op Lichtmis uit al zijn goederen welke Henrik van Collenberch met Hilla zijn vrouw dochter van wijlen Henrik Roosmond bij deling hadden verkregen en die gelegen zijn in *neijnsel* ter plaatse *guedendonc*, uitgezonderd de helft van w Henrik van Collenberch in een akker genoemd *giben ecker*, en welke erfenissen w Henrik van Collenberch aan Everart Leeuken om genoemde pacht ten pacht had gegeven, zoals in de schepenakten van St. Oedenrode, hebben ze overgedragen aan

Jan zoon van wijlen Wouter van Bakelaer, met de schepenakten en het recht met de achterstallige betaling van drie jaar van die pacht zoals ze zeiden, belovend, met de voogden, onverdeeld met alles (de overdracht) van waarde te houden en verplichting van hun kant af te doen.

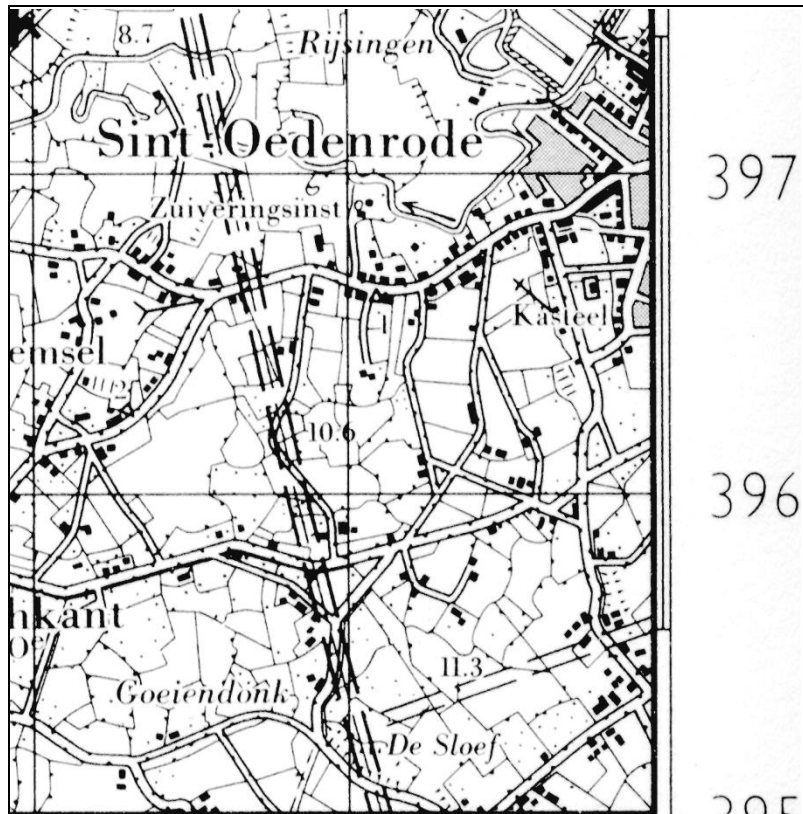
getuigen [Marcel de] Lu en [Peter] Jo[ede] datum 29 januari

Genoemde Jan heeft aangemaand tot betaling van die pacht van 3 jaar; getuigen [Nicolaas] Hels en [Peter] Jo[ede] datum 1 februari

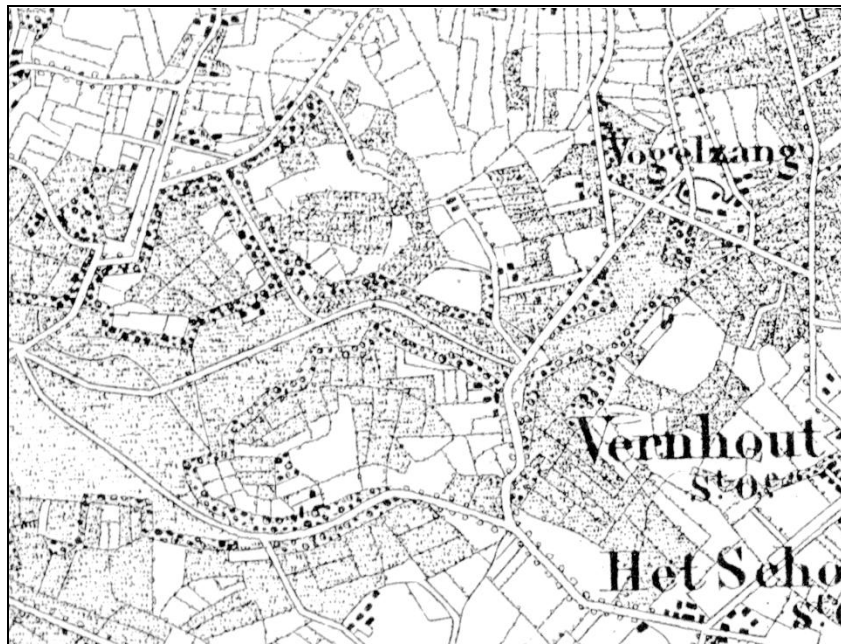
Genoemde Jan, de zaken, heeft hij overgedragen aan Henrik, Hille en Heilwich voornoemd met de brieven en het recht, belovend met alles van waarde te houden en verplichting van zijn kant af te doen getuigen [deze retour-overdracht is niet doorgegaan].

Den Bosch R 1194, fo 66, 29-1-1424

De in de akte genoemde Goeiendonk in St. Oedenrode is op de onderstaande kaartjes te vinden.

Een deel van de topografische kaart Blad 51 West met de situatie van 1970 (uitg. 1973)

Een deel van de topografische kaart blad Eindhoven met de situatie van 1840 (uitgave 1853). Vergelijk met de vorige kaart: Goeiendonk ligt 3 cm links van de V van Vernhout.

In een niet afgewerkte en niet-gedateerde akte van een paar maanden eerder staat bijna het zelfde.

Henricus et Hilla liberi quondam Zeberti de Westerlake cum tutore
 hereditariam pactionem unius modii siliginis mensure de buscoducis et hereditariam pactionem
 septemdecim lopinorum ordeï quam pactionem unius modii siliginis et septemdecim lopinorum ordeï quondam Everardus Leeuken et
 Henricus Roesmonts solvere consueverant et tenebantur quondam Henrico de Collenberch
 hereditarie purificationis
 ex omnibus illis hereditatibus Henrico de Collenberch predicto per divisionem in partem cessit cum
 Hilla sua uxore
 sitis in Neijnzel et in loco dicto guedendonc
 excepta medietate quae ad dictum quondam Henricum spectaverat in agro dicto heilen giben acker
 quam medietatem idem quondam Henricus de Collenberch per prius Henrico Roesmonts soen pro
 uno lopino ordeï ad pactum dederat
 atque excepto ligno quercus in loco dicto guedendonc
 ut dicebant in litteris scabinorum de Rode contineri
 hereditarie supportaverunt **Johanni filio quondam** (doorgehaald) **Goeswini van den Amer**
 cum litteris et iuribus
 promittentes indivisi super omnia et habenda ratam servare et obligationem et impetitionem ex parte
 eorum et ex parte quondam Henrici van den Collenberch et Zeberti van der Westerlake et
 quorumcumque heredum et successorum eorum deponere

Daarin staat het volgende.

Henricus et Hilla liberi quondam (doorgestreept?) **Zeberti de Westerlake** cum tutore
 hereditariam **pactionem** unius modii siliginis mensure de buscoducis et hereditariam pactionem
 septemdecim lopinorum ordeï
 quam pactionem unius modii siliginis et septemdecim lopinorum ordeï quondam Everardus Leeuken et
 Henricus Roesmonts solvere consueverant et tenebantur quondam Henrico de Collenberch
 hereditarie purificationis
 ex omnibus illis hereditatibus Henrico de Collenberch predicto per divisionem in partem cessit cum
 Hilla sua uxore
 sitis in Neijnzel et in loco dicto guedendonc
 excepta medietate quae ad dictum quondam Henricum spectaverat in agro dicto heilen giben acker
 quam medietatem idem quondam Henricus de Collenberch per prius Henrico Roesmonts soen pro
 uno lopino ordeï ad pactum dederat
 atque excepto ligno quercus in loco dicto guedendonc
 ut dicebant in litteris scabinorum de Rode contineri
 hereditarie supportaverunt **Johanni filio quondam** (doorgehaald) **Goeswini van den Amer**
 cum litteris et iuribus
 promittentes indivisi super omnia et habenda ratam servare et obligationem et impetitionem ex parte
 eorum et ex parte quondam Henrici van den Collenberch et Zeberti van der Westerlake et
 quorumcumque heredum et successorum eorum deponere

Henrik en Hilla kinderen van wijlen(?) Zebert van der Westelaken, met de voogd,
 een erfelijke **pacht** van 1 mud rog Bossche maat en een erfelijke pacht van 17 lopen gerst,
 welke pacht wijlen Everard Leeuwken en Henrik Roosmond gezamenlijk moesten betalen aan Henrik
 van Kollenberg met Lichtmis uit alle goederen van Henrik van Kollenberg die hij bij deling had geerfd
 met Hilla zijn vrouw, gelegen in neijnzel en op guedendonc, behalve de helft van een akker van Henrik
 van Kollenberg genoemd Heilen Giben acker, welke helft Henrik van Collenberg vroeger om 1 lopen
 gerst ten pacht gaf aan Henrik Roosmond [junior], en behalve eikenhout op guedendonc, (...)
 hebben ze overgedragen aan **Jan zoon van wijlen** (doorgestreept) **Goossen van den Amer**, met de
 brieven en het recht,
 belovend onverdeeld op verband van al hun en te verkrijgen goed met alles (de overdracht) van
 waarde te houden en verplichting van hun kant en van de kant van wijlen Henrik van den Kollenberg
 en Zebert van der Westelaken en al hun erfgenamen en opvolgers af te doen.

Den Bosch R 1193, fo 241, 23-10-1422

De gemeenschappelijke inhoud van beide akten is dat Henrik van Kollenberg en zijn vrouw Hilla goederen erfdien die gelegen waren op Goeiendonk, dat ze die ten pacht gegeven hadden aan Everard Leeuwken en

daarmee een pacht van 1 mud rog en 17 lopen gerst verkregen hadden. De kinderen Van der Westelaken bezitten nu die pacht en ze dragen hem over aan Jan.

Er zijn verschillen tussen beide akten:

1. Heilwich Henriks van der Westelaken wordt in de laatstgenoemde akte niet als medebezitster van de pacht genoemd naast Henrik en Hilla, haar neef en nicht.
2. Van Hilla wordt daarin niet vermeld dat ze een dochter van Henrik Roosmond is.
3. Ook Henrik Roosmond [junior] zou die pacht hebben moeten betalen aan Henrik van Kollenberg, naast Everard Leeuwken.
4. Van *giben acker* vermeldt de onafgewerkte akte dat Henrik van Kollenberg hem ten pacht gaf aan Henrik Roosmond [junior] om 1 lopen gerst jaarlijks.
5. De akker heet *heilen giben acker* i.p.v. *giben ecker*.
6. De tweede akte vermeldt niet dat Henrik van Kollenberg zijn goederen ten pacht gaf aan Everard Leeuwken.
7. De beoogde verkrijger is Jan Goossens van den Amer i.p.v. Jan Wouters van den Bakelaar.
8. Er is geen sprake van achterstand in betaling van de pacht.
9. Ook uitgezonderd als onderpand is eikenhout op Goeiendonk.
10. De verkopers die de koper vrijwaren van *commer ende calangie* worden anders omschreven. Hier kom ik op terug (zie argument 3 bij de Konklusies).

Het zou kunnen zijn dat punt 1 reden voor het niet doorgaan van de transactie was; ook is denkbaar dat Jan Goossens vanwege de problemen met de inning van de pacht afzag van de koop ervan.

De andere verschillen lijken me in dit opzicht van weinig belang.

Al in 1387 is er sprake van die pacht uit erfenissen op *godendonc*, in bezit van Zebert en Luitgart, kinderen van w Henrik van der Westelaken, wanneer Zebert zijn ½ aan Luitgart overdraagt; er worden geen nadere bijzonderheden gegeven en de akte is slecht leesbaar geworden (R 1177, fo 391v, 14-9-1387).

Jan Wouters van Bakelaar heeft opnieuw tot betaling van drie jaren pacht gemaand in 1427, waarbij alleen vermeld wordt dat hij die pacht van 1 mud rog en 17 lopen gerst had verkregen van Henrik, Hilla en Heilwich van der Westelaken (R 1197, fo 335v, 30-1-1427). Ik vind de pacht niet meer in latere akten.

Ik geef nu weer wat ik gevonden heb over Hilla Roosmond en Henrik van Kollenberg.

Roosmond

In het cijnsboek van de hertog van Brabant uit 1340 is de overgang van het goed in Neijnsel van Henrik Roosmond naar Everard Leeuwken terug te vinden onder St. Oedenrode, cijns nr 10 St. Remigius:

henricus roesemont van neijnsel, 1 hoen betaald 1340 t/m 1351, behalve 1345 (later) everardus leuken.

Hieruit volgt dat Henrik van Kollenberg de goederen van wijlen zijn schoonvader Henrik Roosmond in het midden van de 14^e eeuw ten pacht had gegeven aan Everard Leeuwken. Het is best mogelijk dat Everard ook een schoonzoon was van Henrik Roosmond.

Akten in het Bosch' protocol laten het volgende over Roosmond zien.

R 1180, blz 158, donderdag na oculi 1394

Henrik Roesmont verkocht Luitgart dr w Henrik Leuken een pacht van 1 mud rog uit een akker in Rode.

R 1182, fo 99, 9-9-1401

Emont zoon van wijlen Henrik Roesmont draagt zijn zoon Dirk een pacht van 10 lopen rog Rooise maat op, uit goed in Neijnsel, dat Emont aan zijn broer Jacob ten pacht had gegeven. Verder transport van die pacht staat in R 1183, fo 282v, sabato post oculi 1404.

R 1183, fo 402, 30-10-1404

Emond Roesmont emancipeert zijn zoon Henrik.

R 1186, fo 56v, donderdag na driekoningen 1409

Henrik Roesmont van Rode verkoopt een pacht uit goed in Rode.

R 1189, fo 148v en 242v, juli en dec 1415

Ermgart dochter van w Henrik Roesmont van Rode t.b.v. haar natuurlijke dochter Elisabet verkrijgt een huis *opten dijc* in Rode van Dirk Henriks van den Broek, Elisabets natuurlijke vader.

R 1190, fo 179, 3-6-1417

Ermgart dochter van wijlen Henrik Roesmont van Rode geeft aan Jan van der Goederdonc ten pacht o.a. de volgende goederen:

½ van *die grootacker* op goedendonc

¼ van *roesmonts coppel*

die wtfanc van wijlen Henrik Roesmont.

In de belendingen wordt genoemd: *die ghoer* van w Henrik Roesmont.

R 1190, fo 188, 3-6-1417

Ermgart geeft *die hostat in Neijnsel* e.a. goed ten pacht aan Willem van den Keer.

R 1194, fo 63v, 28-1-1424

Jan van Velpen z w Arnt van der Guederdonc had van w Henrik Roesmont *gruezen op die guededonc* verkregen (brief van Rooi) en verkoopt ze aan Jan Willem Tielen van Bakel.

R 1195, fo 49 en R 1197, fo 1

vermeldt Heijlwich dochter van wijlen Everart Leeuwen van Bleckers.

Deze akten interpreteer ik, voor wat de genealogie betreft, voorlopig als volgt:

Henrik Roosmond, van Nijsel op Goeiendonk

x

Luitgart?

kinderen:

1. dochter x Everart Leeuwen[#], hun dochter is Heilwich
2. Hilla x Henrik van Kollenberg
3. Emont, de zonen zijn Dirk en Henrik
4. Henrik Roosmond, de dochter is Ermgart
5. Jacob
6. dochter x Jan van der Guederdonc

Volgens R 1183, fo 306v, quinta post octavo pasche 1403 [een huis in de Orthenstraat in Den Bosch] is Everart voor 1403 overleden.

Van Kollenberg

De herkomst van Henrik van Kollenberg is wat moeilijker te achterhalen. Hij trouwde een Rooise vrouw, maar waar kwam hij vandaan? In het cijnsboek van 1340 trof ik een Willem z van Roef van Collenberch in Gunterlaar aan

(Best; nr 8) en Heilwich van Collenberch in Vught (fo 4) en in Orthen (nr 119); maar geen Henrik.

Akten in het Bosch' protocol vermelden het volgende.

Zebert zoon van wijlen Zebert van Collenberch verkreeg van heer Arnt Nouden, kanunnik van St. Jan in Den Bosch, land *dat lair van den berghe, in bucastel op groter lyemde* ten pacht om 2 mud rogge (R 1175, fo 16v, sexta post reminiscere 1368).

Overdracht van die pacht van 2 mud Bossche maat staat in R 1203, fo 243v. [Volgens Schutjes was Nouden kanunnik van 1366 tot 1383 (L. Schutjes, Geschiedenis van het Bisdom 's Hertogenbosch (1873), 4e deel, blz 228).]

Jan Gijsberts z Agnes dr Zebert van Collenberch droeg een cijns uit goed in Liemde op aan Jacob van Hamsvoert en Zebert z Laureijns van Audermoelen, waarbij Henrik die Man [van Liemde] van vernadering afstand deed (R 1178, fo 63v).

Jan Dirks van der Heijden bezat een deel in het huis van Heijlwich van Collenberch *in liemde* bij *hamsvoert* en verkocht het aan Jacob Jacobs Lichtwegge (R 1175, fo 73, 1368). Een ander achtste deel verkreeg Gijb zoon van Oda van Vucht bij legaat van Heijlwich; hij verkocht het ook aan Jacob (R 1175, fo 97, 1368).

Heilwich van Collenberch beloofde vroeger een cijns te betalen (R 1197, fo 54v).

Jan Lichtwegge verkocht land *in lyemde* aan Jacob van der Hamsvoert en aan Jut van Collenberch, die aangrenzend land bezat; Agnes van Collenberch was de vorige eigenares ervan (R 1178, fo 35v).

Hillegont Zibrechts van Collenberch had twee natuurlijke zonen, Jan en Zybert (R 1232, fo 257).

Heilwich dr w Sebert van Collenberch droeg haar zoon Jan een pacht op; zij overleed voor 1465 (R 1234, fo 194).
Zebert zoon van wijlen Jan van Collenberch kocht land *in groter lyemde* (R 1184, fo 346), 27-5-1406).

Jan van Collenberch en zijn kinderen Lambert, Zebert, Daniel en Jutta waren medebezitters van een huis in Liempde (R 1238, fo 175).

Ik heb geen akte gevonden waaruit blijkt dat Henrik van Kollenberg een zoon van Zebert is, maar ik neem het aan en hoop daar nog eens bewijs voor te vinden. Evenmin is het gelukt een woonplaats van Henrik of zijn vader te vinden, maar Liemde lijkt waarschijnlijk.

In het GTOB vond ik een vermelding van een 14^e eeuwse Zebert van Kollenberg, maar door

gebrek aan verantwoording en bronvermelding mag ik die niet serieus nemen (GTOB 9 (1994), blz 119), al lijkt het erop dat een "fiche Smulders" van het Bosch' protocol eraan ten grondslag ligt.

Mijn genealogische rekonstruktie op grond van de akten ziet er voorlopig zo uit:

Zebert van Kollenberg, in Liemde (?)
overleden voor 1368

x

..

kinderen:

1. Zebert
2. Hillegont
3. Heilwich
4. Agnes, heeft een zoon Gijsbert
5. Henrik x Hilla Roosmond
6. Jan

Konklusie

De konklusie die ik trek is dat Henrik van Kollenberg en Henrik van der Westelaken een en dezelfde persoon was.

De argumenten daarvoor zijn:

1. Henrik van der Westelaken had goederen in St. Oedenrode bezeten, andere dan die op Goeiendonk; Arnt van Wetten man van Lijsbet dr w Henrik van der Westelaken droeg alle goederen van w Henrik van der Westelaken in Rode *op die hage* aan Arnt van der Hagen op (R 1176, fo 128v, in octavo sacramenti 1380).

2. De bezitters van de pacht uit het goed van Henrik van Kollenberg en zijn vrouw Hilla Roosmond zijn niet door koop in het bezit ervan gekomen; de akte zou in dat geval vermeld hebben "welke pacht Henrik van der Westelaken (of zijn kinderen) door koop van NN verkregen had (of hadden)".

De pacht wordt beschreven alsof hij door overerving van Henrik van Kollenberg op de kinderen Van der Westelaken gekomen is. Dit argument van de herkomst of oorsprong van de pacht is m.i. het sterkste van de vier.

3. In de niet afgewerkte akte worden Henrik van Kollenberg, Zebert van der Westelaken en hun erfgenamen genoemd als partij die de vrijwaring belooft, en niet Henrik van der Westelaken en Zebert van der Westelaken en hun erfgenamen, terwijl dit laatste toch voor de hand zou liggen. Omdat de akte niet gepasseerd is, is dit argument zwak – het kan immers een verschrijving zijn-, maar aangezien het voor de hand ligt dat het afstel van het transport van de pacht veroorzaakt werd door problemen met de inning ervan en niet de formulering, kan er toch enige waarde aan toegekend worden.

4. De kinderen van Henrik van der Westelaken en Hilla Roosmond (GDD blad 217) heten Zebert (naar zijn vader), Luitgart (misschien naar Hilla's moeder), Heilwich (naar Henriks zuster), en Elisabet (naar wie?). Henriks kleindochter Hilla kan genoemd zijn naar haar grootmoeder Hilla Roosmond.

Blad 217 van Genealogie van Den Dungen komt er dan zo uit te zien:

Henrik^{1 2 3 5 6 7 8 10 11 14}; **van der Westelaken**^{1 2 3 5 6 7 8 9 10 11 12 14}

= Henrik Zeberts **van Collenberch**¹³

overleden voor 1424¹⁴, voor 1401¹¹, voor 1383^{2 3}, voor 1380⁸, voor 1379⁵, voor 1371¹

x

Hilla Henriks **Roesmont** van Rode¹³

kinderen:

1. **Zebert**^{1 2 4 5 9 10 12 14}, zie blad 218

de kinderen zijn Henrik en Hilla¹⁴

2. Luytgart^{1 4 10 11}

3. Heilwich^{1 7 14}

4. **Elizabet**^{1 3 8}

x Arnt van Wetten^{1 8} z Jan Culten³ van Wetten⁹, zie blad 471

Bronnen bij GDD blad 217

1. R 1175, fo 283, 1371 [niet afgewerkte deling; de drie eerstgenoemde kinderen krijgen huis en drie derde parten in 4 percelen land; Paterstraat B 672]
2. R 1177, fo 51v, juni 1383 [Jan Watemaal doet tbv Zebert afstand van de goederen die Henrik vroeger tegen Boudewijn van den Water had verkregen; Paterstraat B 672]
3. R 1177, fo 76, 26-9-1383 [Arnt draagt helft van huis van w Henrik op aan Jan en Henrik Bollen; Paterstraat B 672]
4. R 1179, blz 483, 24-7-1392 [Zebert draagt Luytgart land op haenwijn SMG op; Luytgart 2 percelen op die hodonc aan Zebert]
5. R 1176, fo 121, quinta post pascha 1379 [Ancelm Henrik Willems (blad 334) draagt zijn deel in de hoeve die westelake op aan Zebert, Christiaan (?) Arts soen der sciendersoen prebuit et reportavit]
6. cijns 39 en 46 (xv ½ d vet, van de hoedonc)
7. cijns 159 en 212 (de hodonc)
8. R 1176, fo 128v, in octav. sacramenti 1380 [Arnt draagt alle erfenissen van w Henrik in Roij op die hage op aan Arnt van der Hage van Rode]
9. R 1176, fo 86, 30-6-1379 [Arnt draagt hei op eijndevelt Sch. aan Zebert op; Luyte heeft het buurerf]. In cijnsboek 1340 Middelrode, nr 70, staat dat Henrik van der Westelaken 3 morgen land van het goed van w Ghisen Lissceps gelegen in Elde opt entfelt heeft.
10. R 1177, fo 391v, 14-9-1385 (of 1387?) [Luytgart draagt Zebert 2 percelen land op die dongen op; Zebert haar een pacht uit erfenissen op godendonc]
11. R 1182, fo 162v, quinta post oculi 1401 [Luytgart verkoopt land op rumel in die lokart SMG aan Elizabet van der Hazeldonc]
12. R 1175, fo 46v, in octav. ascens. ca. 1392 [Zebert verkoopt land in die hodonc aan Jan Colen]
13. zie dit artikel
14. R 1194, fo 66, 29-1-1424 [ze dragen een pacht van Henrik van Collenberch op aan Jan Wouters van Bakelaar; er staat niet dat Zebert een zoon van Henrik is], een soortgelijke niet afgewerkte akte in R 1193, fo 241, 23-10-1422

Het zal zo zijn geweest dat Henrik van Kollenberg en Hilla Roosmond hun goederen op Goeiendonk van de hand deden en in Den Dungen kwamen wonen op Westelaken (Paterstraat B 672), en dat de achternaam Van der Westelaken in de plaats kwam van Van Kollenberg. Henrik had het erf Paterstraat B 672 gekocht van Boudewijn van den Water (zie noot 2 van GDD blad 217) of zijn vrouw.

NB

De spelling Westelaken en Westelaken gebruik ik beide, met r zoals in de oude bronnen, zonder r als in moderne "Dungense" spelling (in Rosmalen is het immers Westelaken). Eveneens zo met Collenberch en Kollenberg, Roesmont en Roosmond.

Henrik Roosmond de oude en Henrik Roosmond de jonge zijn in geen enkele van de aangehaalde bronnen van elkaar te onderscheiden behalve door de tijd waarin ze leefden: de oude in het midden van de 14^e eeuw, de jonge later in de 14^e eeuw. Voor de beide Zeberten Kollenberg geldt hetzelfde.

De vermeldingen in de cijnsboeken uit 1340 van Vught, Rooi en Gunterslaar komen uit

<http://users.bart.nl/~leenders/10000bu/>